

Honoris causa a Manuel Borja-Villel

Llotja de Mar, Barcelona

President i membres del Patronat de la UOC,
Secretari General,
Dr. Borja-Villel,
Dr. Fuster-Sobrepere,
Alcaldessa de Borriana,
Vicerectores i vicerectors,
professores i professors,
directors de museus,
senyores i senyors,

Sigueu benvingudes i benvinguts a l'acte de nomenament del Dr. Manuel Borja-Villel com a doctor honoris causa de la nostra universitat.

Hem començat escoltant la veu de Mayte Martín, acompanyada a la guitarra per Alejandro Hurtado, que, amb la seva sensibilitat musical, ens ha acostat a la rica tradició del flamenc i que, al llarg de la seva trajectòria, mai no ha renunciat a explorar-ne nous vessants i mestissatges.

Perquè, com diu ella mateixa: «el flamenco es mi origen, no mi yugo».

I és que allò que garanteix la supervivència d'un estil musical –o de qualsevol obra artística, m'atreviria a afegir–és la seva capacitat d'interpel·lar-nos, d'emocionar-nos i d'esdevenir part de la nostra banda sonora com a persones i com a societat.

Ocorre el mateix, per exemple, amb l'òpera.

Per als que hi som aficionats, aquesta és tan nostra com italiana o alemanya; i el Liceu, tan rellevant com qualsevol dels grans coliseus francesos o americans.

Mireu si és nostra l'òpera que aquest mateix edifici de la Llotja en va acollir la primera representació a tot Espanya, el 1708, coincidint amb la presència de la cort de l'Arxiduc d'Àustria durant la Guerra de Successió.

Tres-cents anys després, aquest edifici i les institucions allotjades ens recorden, a

través del seu fons artístic i de la seva història, com el progrés econòmic i social és inseparable del progrés tècnic i cultural.

I no parlo només de l'òpera, sinó també de l'Escola Gratuïta de Disseny, oberta el 1775.

Una institució pionera que, amb el temps, modificaria el seu nom, però no el seu esperit com a nucli dels ensenyaments artístics catalans.

La «Llotja», com popularment va ser i és coneguda, té els seus orígens aquí.

Com veieu, s'acumulen les raons tant per a celebrar avui aquí aquest acte, com per a agrair a la Cambra de Comerç de Barcelona, membre nat del Patronat de la UOC, la seva hospitalitat.

Glossada la significació de l'edifici que ens acull, és el torn del doctor Joan Fuster-Sobrepere, director dels Estudis d'Arts i Humanitats, que pren la paraula per fer la laudatio del doctor Borja-Villel.

Doctor Fuster, si us plau.

[Intervenció del doctor Joan Fuster-Sobrepere]

El doctor Pere Fabra, secretari general, llegirà l'acord del Consell de Direcció de nomenament com a doctor honoris causa del doctor Manuel Borja-Villel.

Doctor Fabra, quan vulgui.

[Intervenció del doctor Pere Fabra]

[Lliurament del títol de doctor honoris causa]

[Lliurament de la Medalla de la Universitat]

[Interpretació musical: Mayte Martín, Alejandro Hurtado]

Acabem d'escoltar una nova peça a càrrec de Mayte Martín i voldria expressar-li públicament el meu reconeixement personal i institucional.

Perquè, potser vist des de fora, interpretar una peça solta és un repte menor, fàcil de resoldre gràcies a l'ofici i l'experiència.

I, tanmateix, em consta que és ben bé a la inversa. Amb una sola peça, no hi ha marge per a l'error, no hi ha temps per a ajustar la veu, no hi ha espai per a guanyar-se el favor del públic.

Cal encertar-la a la primera... i em sembla evident, per la reacció dels assistents, que la interpretació ha vorejat la perfecció.

Moltes gràcies Mayte Martín, Alejandro Hurtado.

Aquesta pressió, aquesta exigència de ser els millors, per a no decebre i per a emocionar, també ha acompanyat la trajectòria professional del doctor Borja-Villel.

Com ens ha glossat el doctor Fuster-Sobrepere, ell ha estat –i és– gestor i cervell d'institucions decisives en la vida cultural de Barcelona i Madrid. I, com la Mayte Martín, havia d'entomar el repte i encertar-ho. I ho va fer.

Avui, la UOC s'enorgulleix d'incorporar-lo al seu claustre. Doctor Borja-Villel, té la paraula.

[Intervenció del doctor Borja-Villel]

La concessió d'un doctorat honoris causa permet que personalitats externes a una universitat siguin convidades a formar-ne part. És un honor, però un honor bidireccional.

Perquè amb aquests nomenaments, la institució basteix una genealogia referencial a la qual aspira a adscriure's, una forma d'entendre l'acadèmia i la recerca amb què s'identifica i es projecta.

«La trajectòria i visió del doctor Borja-Villel és un esperonament per a aprofundir en un camí que ell representa com ningú: la capacitat per a pensar «out of the box»; per a veure camins allà on la resta només veuen límits»

En aquest sentit, la trajectòria i visió del doctor Borja-Villel és un esperonament per a aprofundir en un camí que ell representa com ningú: la capacitat per a pensar, com diuen els anglosaxons, «out of the box»; per a veure camins allà on la resta només

veuen límits.

Si som sincers, les fronteres no tenen gaire bona premsa, perquè sovint són enteses com a barrera i obstacle. Dic sovint, perquè no sempre és així.

Les línies traçades als mapes, per exemple, separen espais administrativament, però això no significa que tallin qualsevol mena de relació o vincle a banda i banda de la ratlla.

Al contrari, sabem de fronteres poroses i de divisions més polítiques que no pas econòmiques, culturals o històriques.

Si observem l'espai comprès entre les províncies de Terol, Castelló i Tarragona, descobrirem que, per damunt de les divisions provincials –i lluny de les respectives capitals–, hi ha una unitat lingüística, cultural, social i econòmica.

No sé fins a quin punt ser fill de Borriana, ser nascut en aquestes terres de frontera, va condicionar la futura aproximació al món de l'art i dels museus del doctor Borja-Villel; però és evident que, repassant la seva trajectòria, les fronteres mai no han estat un límit, sinó més aviat un repte, un espai a conquerir.

Ho avançava el doctor Fuster-Sobrepere en la seva intervenció, subratllant com la trajectòria del nostre nou doctor ha cercat sempre trencar els límits donats, explorar territoris desconeguts i plantejar les fronteres com a espais de novetat i creativitat.

Com quan, per exemple, va capgirar tant la institució com la visió sobre Tàpies i la seva obra; com quan va obrir el MACBA més enllà dels seus límits físics i fundacionals;

com quan va trencar els marges cronològics interpretatius que havien definit el Reina Sofia; o com quan esdevé el soci ideal per a ajudar-nos a convertir un «això no és possible», en un grau d'Arts d'èxit i actualment en desplegament la nostra universitat.

Per això, fer aquest grau, és la nostra contribució a la lluita per la transformació de la institució com deia com deia el Dr. Borja Villel.

Aquesta suggeridora percepció de la frontera com a element dinàmic i, alhora, fràgil, és comuna a moltes altres disciplines.

En la meua vida anterior com a recercaire, quan fèiem créixer cristalls a partir d'un fluid, vèiem com aquelles estructures atòmiques en forma de xarxes ordenades de

llarg abast guanyaven volum.

Ordre i creixement, però, tenien un límit: quan els cristalls entraven en contacte els uns amb els altres.

Aleshores sorgia una zona de desordre entre ells, on l'espai intern era major, on la contaminació amb altres elements era més factible, on la corrosió podia obrir-se camí gràcies a la major presència d'oxigen...

On, en altres paraules, desapareixia l'homogeneïtat en favor d'àrees dinàmiques, on l'ordre deixava pas a la incertesa.

Heterogeneïtat, dinamisme, incertesa... paraules que, de seguida, es lliguen a oportunitat, creativitat, coneixement; paraules que es lliguen al concepte de frontera.

Explorar aquests territoris de frontera és una constant en la trajectòria del doctor Borja-Villel.

Explorar aquests territoris de frontera hauria de ser un imperatiu per a qualsevol que es dediqui a les arts, a les humanitats, a les ciències, a les tècniques, a la recerca, a la docència o a la gestió.

És cap a aquestes terres ignotes que s'ha de moure la UOC. Perquè, si ens limitem als espais de confort coneguts, potser la nostra vida serà més tranquil·la, però ens estarem allunyant d'allò que ha de ser una universitat, d'allò que ha estat des de la seva fundació la nostra universitat.

Alhora, l'exploració de nous límits s'ha de compatibilitzar amb una necessària vocació d'impacte social, d'utilitat pública, d'avenç del coneixement.

Marc Bloch, rellevant historiador francès, va deixar-nos algunes reflexions pertinents sobre aquesta qüestió. De fet, coherent amb el seu pensament, la seva obra va estar a punt de perdre's, en incorporar-se el 1943 a la resistència francesa contra l'ocupació nazi, fins que va ser detingut i afusellat el juny del 1944.

Per sort, el manuscrit va poder-se publicar acabada la guerra.

En aquell manuscrit, Bloch deia que, per a legitimar socialment l'esforç intel·lectual, la història no es podia limitar als gaudis estètics o a acumular erudició, sinó que, com qualsevol altra obra científica –i permeteu-me afegir artística o cultural–, ha de compartir l'objectiu de proporcionar una in-tel·li-gi-bi-li-tat cada vegada més gran dels

fenòmens estudiats i alhora ajudar-nos a viure millor.

La tasca del doctor Borja-Villel compleix amb escriure els requisits exigits per Bloch, tot fugint de la pura estètica i erudició, per a abocar-se a la intel·ligibilitat de la creació artística, la tradició i la contemporaneïtat, i per a ajudar-nos a viure millor. I aquí és on la UOC s'ha d'emmirallar, aquesta ha de ser la nostra aspiració com a universitat.

Per a fer-ho, disposem d'una eina poderosa en l'àmbit educatiu, formatiu i de recerca com la xarxa; i acumulem una trajectòria breu però rellevant, fundada per gent acostumada a pensar «out of the box», més enllà dels límits, tot aprofitant un element rupturista com internet per a fugir de l'emulació del passat i imaginar una universitat de futur.

L'exemple del doctor Borja-Villel, avui ja com a membre del nostre claustre d'honor, ens reforça en aquesta aposta. D'aquí el nostre més sincer agraïment pel seu exemple i la seva generositat.

Acabarem amb una versió del preceptiu *Gaudeamus igitur* amb què es tanquen els actes acadèmics.

Serà, però, una versió allunyada de la tradicional. Des del màxim respecte i des del rigor musical, sonor, visual i audiovisual, hem volgut fer-nos-el nostre –fer-lo UOC–.

Per tant, amb aquest *Gaudeamus*, solemne i festiu alhora, tancarem l'acte d'avui. Ens trobem al pati de la Llotja per celebrar-ho plegats amb una copa de cava.

Moltes gràcies.